

SVERIGES ANSLUTNING TILL NATIONERNAS FÖRBUND

ETT AKTUALISERAT 25-ÅRSMINNE¹

Av docenten TORVALD T:SON HÖJER, Uppsala

ÖVERLÄGGNINGARNA i Dumbarton Oaks ha som bekant resulterat i en plan till en ny mellanstatlig freds- och säkerhetsorganisation, där dock mycket viktiga detaljer ännu så länge äro obestämda. I alla händelser kan det väntas, att de svenska statsmakterna inom en ej alltför avlägsen framtid komma att ställas inför frågan, om de önska deltaga i denna nya skapelse. Under sådana förhållanden kan det ha sitt intresse att draga sig till minnes den diskussion, som för snart tjugofem år sedan ägde rum i en liknande situation.

När regeringen i februari 1920 framlade proposition om Sveriges anslutning till Nationernas Förbund, hade vår ställning till denna nya organisation redan länge varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Tidigt kunde man förutse, att världskrigets avslutning skulle komma att beledsagas av ett försök att genom en mellanfolklig sammanslutning för framtiden trygga det fredliga tillstånd, vars välsignelser bragts att framträda i den allra skarpaste relief av den universella katastrofen. Presidenten Wilsons budskap den 22 januari 1917 bragte problemet slutgiltigt i förgrunden, och hans ett år senare framlagda fjorton punkter aktualiserade det än mer. Det gällde vid konfronteringen med denna liksom med alla övriga krigets följder att bevara den kontakt med Danmark och Norge, som utgjort en riktpunkt för svensk utrikespolitik efter 1914. Det viktigaste uttrycket härför var tillsättandet i januari 1918 av en kommitté för att tillvarataga de neutralas intressen vid krigets slut. Till Sveriges kommitterade utsågos justitierådet Marks von Würtemberg, friherre Adelswärd och dåvarande kabinetssekreteraren Ewerlöf, den sistnämnde senare ersatt av Hjalmar Branting. Efter konferenser med sina danska och norska kolleger avgävo kommitterade i maj 1918 en rapport, som förordade en allmän neutral konferens, vilken skulle åsyfta uppbyggandet av en framtida mellanfolklig rättsordning. Särskilt fyra frågor borde studeras, nämligen: 1) permanent organisation av de internationella freds- eller folkrättskonferenserna; 2) staternas förpliktelse att före tillgripandet av fientligheter låta sina tvistigheter bli föremål för behandling i fredliga former; 3) inrättande av en ny

¹ Denna artikel hade kommit redaktionen till handa före utgivandet av professor Herbert Tingstens värdefulla arbete *Svensk utrikespolitik mellan världskrigen*, där samma ämne behandlas å sid. 18 f., 25—36.

fast domstol för internationella rättstvister; 4) inrättande av organ för internationellt undersöknings- och förlikningsförfarande.

Detta initiativ avsåg alltså att vidareföra de strävanden, som funnit uttryck i Haagkonferenserna och Bryantraktaterna. De sistnämndas fasta förlikningsnämnder utgöra över huvud taget en huvudpunkt i Sveriges fredspolitik under dessa år. Vidare bör betonas förslaget om en *fast* internationell domstol i st. f. Haagkonferensens domarlista. Mera direkt ansluter sig till tanken på ett N. F. förslaget om en permanent organisation av fredskonferenserna. Enligt det konventionsförslag, som de svenska kommitterade framlade, skulle dessa äga rum vart femte år. Än viktigare var förslaget om ett »internationellt råd» av femton på sex år valda medlemmar, vilket skulle utgöra centralorgan för hela fredsapparaten och vara mellanled mellan konferenserna. Här stå vi N. F:s organ rätt nära.

Detta förslag överlämnades ej förrän i december 1918, då händelserna hade hunnit taga ett förlopp, som gjorde kommitterades arbete rätt gagnlöst. Redan i början av september hade regeringen inbjudit Holland, Schweiz och Spanien till den av de skandinaviska staterna beramade konferensen. Men vid denna tid började det bli klart, att ententens totala seger ej var långt avlägsen. De neutrala försattes därigenom i ett nytt, mindre inflytelserikt och mera brydsamt läge. Spanien och Holland avböjde den svenska inbjudningen, Schweiz begärde uppskov. Redan i november hade regeringen åt kommittén uppdragit att utreda även de förslag, som kunde väntas från andra håll i fråga om internationella tvångsmedel och begränsning av rustningarna.

Det visade sig, att mycket i det Wilsonska programmets förverkligande ej skulle motsvara förhoppningarna. När de nordiska regeringarna i december i en verbalnot framhöllo, att frågan om ett N. F. vore av så vital betydelse för alla stater, att de från början borde få delta i arbetet, förklingade deras vädjan ohörd. Frågan behandlades på samma sätt som övriga fredsproblem, d. v. s. enbart av segrarmakterna. Dessas förslag den 14 februari 1919 blev i stort sett grundvalen för folkförbundet. Nu först var tiden inne för de neutrala att få glänta på den port, varpå de förgäves klappat. Den 11 mars inbjödos de till en icke officiell konferens i Paris om N. F. Svenska regeringen fann, att detta sätt att behandla frågan var »föga tillfredsställande och utgjorde ett avsteg från de metoder, som under senare tid i regel tillämpats». Som läget var, hade Sverige intet annat att göra än att delta. Brådskan hade till följd, att endast två av de fem delegerade över huvud taget hunno fram, nämligen sändebuden i Paris och London. En begäran om uppskov avlogs. Helt utan resultat blev dock ej de neutrala staternas hörande. Wilsonskommissionens slutliga förslag hade på några punkter ändrats i enlighet med neutrala, ej minst svenska önskningsar.

Den 10 januari 1920 började den frist löpa, som beviljats de neutrala för beslut om inträde i N. F., och frågan blev på allvar aktuell i Sverige, där den diskuterades av pressen med lidelsefullt intresse. Meningarna voro från början ytterst delade. Så överlämnades den

17 februari den omfattande och grundliga propositionen, ett verk av framför andra friherre Marks von Württemberg och sedermera sekreteraren och ledamoten i Haagdomstolen Åke Hammarskjöld. Efter ovanligt utförliga och skarpa debatter i kamrarna remitterades den till ett särskilt utskott, som under Brantings ordförandeskap förenade nästan alla riksdagens främsta män. Det fick även sex motioner att bedöma, av vilka den viktigaste var bondepartiernas (K. G. Westman) om tre månaders förlängning av fristen för Sverige.

Den 1 mars avgav utskottet sitt utlåtande. Det avstyrkte Westmans motion under hänvisning till de vidriga öden, som en liknande hemställan från Schweiz fått genomgå, samt till det faktum, att tiden nu var försutten för en neutral enhetsfront till förmån för uppskov. Utskottet torde här ha bedömt läget riktigt. En samfällad aktion var verkligen utesluten, och stormakterna, förvissade om de övriga neutralas anslutning, saknade skäl att krusa Sverige. En annan sak, för vars bedömande källor torde tryta, är naturligtvis i vad mån regeringen *tidigare* försökt igångsätta någon dylik aktion.

Utskottets majoritet, som bestod av femton medlemmar, nämligen alla liberaler och socialdemokrater samt högermannen Hederstierna, yrkade med understrykande av regeringens betänkligheter inför åtskilligt i N. F:s tillkomst, anda och organisation bifall till propositionen. De nio medlemmarna av minoriteten voro delade på fyra reservationer, av vilka den viktigaste var Tryggers, kring vars utförligt motiverade, rena avslagsyrkande sex av högerens ledare samlat sig. Den åttonde högermannen, Carl Swartz, hade avgivit en reservation för avslag t. v. i avvaktan på Amerikas beslut. Professor Wohlin hemställde om avslag under betonande av Sveriges livliga sympati för själva tanken på ett N. F., medan dåvarande vänstersocialisten Ivar Vennerström i en utförlig och skarpt formulerad reservation yrkade rent avslag.

Två dagar senare, den 3 mars, började debatten i kamrarna, en av den svenska riksdagens såväl kvantitativt som kvalitativt förnämsta i senare tid. Den utmärkes på åtskilliga punkter, särskilt replikskiftena mellan å ena sidan Alexanderson, å den andra Trygger och Sam Clason, av en skärpa, som numera knappast förekommer och som vältaligt vittnar om de starka motsättningar, vilka sedan åren kring 1914 alltjämt funnos kvar mellan höger och vänster. Karakteristisk är även den högre, mera akademiskt betonade vältalighet, som präglade många inlägg och sammanhängde med kamrarnas, särskilt den förstas, dåvarande sammansättning. Tonen från 1800-talets parlamentariska debatter hördes alltjämt på sina håll.

Andra kammaren hann efter 28 anföranden avsluta debatten natten mellan 3 och 4 mars. Endast en votering behövdes, och regeringen segrade med 152 röster mot 67 för Tryggers reservation. I första kammaren däremot rasade striden även hela den 4 mars och slöt först efter 39 anföranden. I huvudvoteringen segrade propositionen över Tryggers reservation med 86 röster mot 47.

Mauritz Hellberg yttrade i första kammaren, att motståndet mot anslutningen egentligen härrörde från vännerna till det gamla Tysk-

land och det nya Ryssland. Tanken återkom hos andra vänstermän, t. ex. Branting och Alexanderson. Den sistnämnde beskyllde t. o. m. Clason för att sympatisera med tankar på »ett svenskt Bajern», vilket föranledde en skarp och värdig gensaga. Hellbergs påpekande är i stort sett riktigt. Motståndet mot anslutningen härrörde dels från det moskovitiskt präglade vänstersocialistiska partiet, dels från den under kriget i allmänhet tyskvänliga högern. Framhållas bör dock, att det rekryterades även ur en tredje gruppering, nämligen de båda bondepartierna, vilkas samtliga talesmän i båda kamrarna yrkade avslag. Egentligen var det likväl det konservativt betonade *riksförbundets* ledare och menige, som uppträdde mot anslutningen, medan det mera vänsterfärgade bondeförbundets hövdingar förhöllo sig stilla. Härefter skulle kunna ligga en antydning om att de även här bevarade bryggorna åt vänster och möjligen avhöllo sig från att rösta eller i något fall t. o. m. röstade för anslutning.

På den motsatta sidan slöto liberaler och socialdemokrater upp. Om man beträffande motståndarna kan taga fasta på påminnelsen om högerns och vänstersocialisternas utrikespolitiska orientering, är det i fråga om majoriteten ej ur vägen att observera somliga höger-talares ironiska erinringar om den ententaktivism, som frodats på denna sida under krigets sista år. Anslutningen från regeringspartierna synes ha varit enhällig. I varje fall spåras i debatterna knappast någon tvekan eller något missnöje utöver de erinringar och önskemål, som framförts redan i propositionen.

Men regeringsblocket hade ej hela den vanliga oppositionen att kämpa mot i dessa debatter. Ty — och detta tillhör de intressantare detaljerna i striden — en liten grupp högermän fronderade mot parti-ledningen och uttalade sig för propositionen. Redan i utskottet hade Hederstierna slutit sig till majoriteten, och han förfäktade sin ståndpunkt även med ett märkligt inlägg i debatten. De övriga högermän, som med egna anföranden eller instämmanden uttalade sig för anslutning, voro Hallin, Thore, Larsson i Kroken, Erik Nylander, Magnusson i Skövde och Åkerlund. Av högerns 56 ledamöter av andra kammaren ha 45 uttalat sig *mot*, 6 *för* anslutning. Den normala parti-ställningen, sammanställd med antalet frånvarande, gör det ej osannolikt, att majoriteten blivit förstärkt av ytterligare någon röst från högern eller bondepartierna.

De fronderande högermännens motiv voro rätt olika. Några hävdade samma synpunkter som regeringen och dess anhängare. Annorlunda såg Magnusson i Skövde saken. Det för honom bestämmande var vissheten, att Sveriges folk ej skulle taga på sig de offer, som en ställning utanför N. F. skulle kräva — en hänvisning till försvarsfrågan. Principiellt synes han snarast ha varit mot anslutningen.

Ur en helt annan synpunkt bedömde Hederstierna frågan. Vad som bestämde hans ståndpunkt, var ej de idépolitiska argument, som annars åberopades av majoriteten, utan det var tvärt om vad som plägar kallas »realpolitik». Han rörde sig faktiskt i samma tankegångar, som några år senare skulle ställa honom i ett helt annat läge gentemot svensk vänster än i dessa debatter 1920. Han uppställde de olika krigs-

fall, där anslutning till N. F. skulle kunna föranleda, att Sverige in-vecklades i fientligheter, och ansåg sig finna, att i de flesta fall de krav, som kunde väntas bli ställda på oss, vore föga vittgående, och att i dessa fall vårt läge vore realiter detsamma, antingen vi vore med i N. F. eller ej. Det kunde endast tänkas ett fall, där vår medverkan i stor stil skulle kunna påkallas, nämligen för att skydda Finland. Där vore enligt hans mening ett dylikt ingripande med alla krafter just vad våra egna intressen skulle kräva, även om N. F. aldrig funnits till. Den för Hederstierna centrala punkten var Ryssland. Han räknade med dess lust till erövringar i Skandinavien som ett historiskt faktum sedan tvåhundra år, och fann då, att Sverige måste söka stöd hos en annan inflytelserik maktgruppering, Nationernas Förbund, sedan den enda makt, som tidigare förmått hålla Ryssland stängden vid Östersjön, dels blivit militärt vanmäktig, dels hänvisats att eftersträva Rysslands vänskap. Ställde vi oss utanför förbundet, skulle det i farans stund vara svårt, kanske omöjligt, att vinna fransk eller engelsk folkopinion för en hjälpkaktion i större stil.

Det är egendomligt men för det dätida stämmingsläget i tongivande kretsar betecknande att se, i hur ringa grad dylika konkreta synpunkter framdrogos från vänsterhåll till N. F:s förmån. I Röings anförande finns en kort passus, som synes syfta på N. F:s möjligheter som skydd mot eventuella ryska faror, och i Alexandersons en utomordentligt försiktig sats, som möjligen kan tolkas i samma riktning. Annars är det iögonenfallande, hur relativt sällan Sveriges intressen, Sveriges läge med dess riskmoment, de eventuella praktisk-politiska fördelarna för Sverige av en anslutning till N. F. utgöra temat för utskottets betänkande och i majoritetens många, långa och värtaliga anföranden. Det är andra synpunkter, som ständigt återkomma där, synpunkter av ideell, för att ej säga ideologisk prägel. Typiskt är (sedermera handelsminister) C. E. Svenssons yttrande i remissdebatten: »Emellertid torde väl till sist detta vägande av fördelar och nackdelar för vårt eget land, där man ju rör sig med ytterst ovissa värden, få i ganska hög grad träda tillbaka för synpunkter, som sikta längre, som gälla vår skyldighet icke blott emot vårt eget land, utan som gälla vår skyldighet såsom en av världens civiliserade stater. Med andra ord, jag tror, att *den sista frågeställningen, den avgörande frågeställningen*, som i sig givetvis kommer att innebära för oss ett visst tvångsläge, kommer att bliva denna: kan vårt land, sannolikt ensamt ibland alla de stater i Europa, som under kriget varit neutrala, ställa sig utanför nationernas förbund, vilket ju dock är ett första försök att skapa förutsättningarna i världen för en varaktig fred och för ett hävdande av rätten?» (Kursiverat här.)

Vill man ha klart för sig, hur djupt motsättningen egentligen gick, bör man härmed jämföra de frågor till sig själv, varmed Sam Clason avslutade sitt anförande: »Är du villig att principiellt uppgiva rikets rätt till neutralitet? Vill du förplikta dig att på främmande befallning låta andra länders krigsmakt tåga genom ditt land? Vill du förplikta dig att på främmande befallning lägga om rikets försvarsbudget? Vill du förplikta dig att på främmande befallning hungerblockera

andra stater? Är du villig att ... förplikta dig ... att på främmande befallning sända dina söner, bröder eller landsmän i den nuvarande eller de kommande generationerna att tjäna i främmande land för att avgöra deras nationalitetstvister, för att eventuellt underkuva frihetskämpande folk, för att värna de för ögonblicket uppdragna gränserna?»

Det offentligen anförda huvudmotivet för anslutningen, vilket nog för de flesta av majoritetens medlemmar även var det viktigaste skälet, var den ur världskrigets lidanden framsprungna längtan efter en varaktig fred, som måste byggas på helt andra grundvalar än alla föregående, på en internationell rättsorganisation, utrustad med tillräckliga militära och ekonomiska tvångsmedel för att kunna slå ned alla tredslande. Särskilt hos de djupa leden inom vänsterblocket förband sig härmed tron, att världskriget varit den avgörande striden mellan Ormuzd och Ariman, mellan västerländsk demokrati och preussiskt junkerdöme. Man finner hos riksdagsmajoriteten en ärlig tro på att här för första gången bjöds på ett allvarligt försök av verkligt demokratiska stater att organisera freden i demokratiska former, vilket skulle förmå att göra krig allt sällsyntare för att så småningom helt avskaffa dem. Det vore då Sveriges oavvisliga plikt som en högt kultiverad nation med fredliga traditioner att icke vägra sin medverkan utan av alla krafter bidra till det stora målets uppnående. Offer av nationell självbestämmanderätt i vissa lägen, inskränkning av våra möjligheter till neutralitet finge ej hindra vår anslutning utan vore de olägenheter, varmed det nya, stora måste köpas. Det är alltså en anslutning, mindre till det Nationernas Förbund, som konstituerades 1919, än till själva *tanken* om ett Nationernas Förbund i den, låt vara rätt skröpliga, gestalt den iklätt sig.

Ett annat principiellt skäl var de neutralas, särskilt Sveriges, speciella skyldighet att gå med för att med insatsen av sitt rena uppsåt och sin beprövade fredsvilja bidra till förbundets utveckling i rätt riktning. Här låge de neutralas stora uppgift: att bättra det som tilläventyrs brustit vid förbundets tillkomst. Framför allt skulle de kunna slå en bro över klyftan mellan de nyss stridande maktgrupperna och så småningom öppna vägen till Genève även för Tyskland.

Bland de mera praktiskt betonade skälen för en svensk anslutning märkes den ofta framförda förklaringen, att världsläget tack vare N. F:s konstituerande vore ett helt annat än före 1914. Neutralitetspolitikens gamla, beprövade väg vore icke längre gångbar, utan vi hade att välja mellan två lika obanade stigar, den ena inom, den andra utom N. F. Man måste då besinna, att Sverige med hänsyn till de resurser, över vilka N. F. förfogade, i alla fall skulle bli tvunget att delta i de eventuella ekonomiska blockader, som bleve en följd av paktens bestämmelser. Därmed vore vår neutrala ställning uppgiven utan att N. F. hade förpliktats att skydda oss mot eventuella represalier från den andra partens sida. Det finnes ingen möjlighet att intaga en oberoende, fullt opartisk hållning i en konflikt mellan N. F. och någon annan makt; man måste välja den ena parten för att ej riskera att mot sin vilja tvingas att delta i alla fall. Det gällde

då enligt majoritetens uppfattning att besinna, att anslutningen till N. F. dock medförde vissa reella fördelar. Även om paktens viktiga punkter på dessa punkter, ansågo sig flera av majoritetens talesmän kunna försäkra, att vi efter anslutning kunde påräkna effektiv hjälp i nödens stund. Sveriges territorium och existens som fri nation måste, trots alla brister i förbundsaktens tionde och sextonde paragrafer, anses få ökade garantier, om Sverige inträdde i N. F. Däremot bleve enligt regeringsblockets mening vår ställning avsevärt försämrad även under fredliga förhållanden, om vi icke ginge in. Vårt läge bleve då fullständigt isolerat, med idel medlemmar av N. F. i väster och kaos i öster.

För flera majoritetstalare togo t. o. m. isoleringens risker en mera konkret form. Ett svenskt avslag måste kränka de stora och viktiga stater, som voro N. F:s skapare och tongivande medlemmar. Vi kunde därför komma att hos dessa intaga en ställning som »mindre gynnad nation» med olycksdigra konsekvenser för vårt näringsliv. Man antydde möjligheten av en bojkott mot våra största exportartiklar och undandragande av allt finansiellt stöd.

Ett av de oftast återropade skälen för inträdet var, att ett avslag skulle bringa den stora vinsten från världskrigsåren, det skandinaviska samarbetet, i fara. Argumentet var synnerligen verksamt, ty frukterna av kungamötet i Malmö och kung Gustafs ryktbara Kristiania-besök fingo enligt allmän mening ej sättas i fara. Vidare kunde detta argument användas i agitationssyfte, i det man antydde, att högern aldrig hyst tillbörligt intresse och sympati för de skandinaviska strävandena. Åtskilliga talare med statsminister Edén i spetsen hävdade, att eftersom såväl Danmarks som Norges inträde i N. F. vore absolut säkert, ett svenskt nej skulle medföra, att vägarna skildes. Statsministern ställde sin erfarenhet från tre ministermöten som garanti för att anslutningen till N. F. vore nödvändig, om man skulle kunna bevara förtroendet mellan de skandinaviska staterna. Högerstalare invände häremot, att det ej finnes några reella skäl, varför ett svenskt avslag till N. F. skulle behöva få så djupa verkningar på det skandinaviska samarbetet, vilket ju gällde helt andra, mera begränsade och noga definierade fält. Från högerhåll framhölls också, att både Danmark och Norge redan tidigare politiskt och ekonomiskt haft en annan utrikes orientering än Sverige och att detta vid fredsslutet understrukits genom deras belönande med respektive Nord-Slesvig och Spetsbergen. När detta ej ens under världskrigets påfrestningar förmått hindra upptagandet och fördjupandet av det nordiska samarbetet, vore det väl knappast sannolikt, att en handling av så pass formell natur som en svensk vägran att inträda i N. F. skulle kunna bli av någon avgörande betydelse.

Ännu ett utrikespolitiskt argument anfördes av Branting. Han förklarade sig nämligen tro, att man med de neutrala nationernas allmänna inträde i folkförbundet skulle kunna utöva ett visst tryck på opinionen i Förenta Staterna, så att anslutningens anhängare därstädes möjligen skulle kunna få övervikt över sina motståndare. Synpunkten förefaller knappast realpolitisk.

Ett annat skäl, som framför allt åberopades från socialdemokratiskt håll men säkerligen utövade ett mäktigt inflytande även på det andra regeringspartiet, framför allt på dess mera »norrlandsfrisinnade» delar, var förhoppningen, att medlemskap i folkförbundet avsevärt skulle öka utsikterna för en snar och grundlig nedskrivning av Sveriges försvar. Huvudtalare på denna punkt var Per Albin Hanson, som några dagar senare för första gången skulle taga säte i lantförsvarsdepartementet. Han ansåg sig kunna konstatera, att förbundsaktens bokstav ej lade hinder i vägen ens för en fullständig avrustning, men att en moralisk förpliktelse dock föreläge att bevara »ett visst mått av försvarsberedskap för sin nationella självständighet och för att kunna biträda vid exekution i förbundet». En omfattande reduktion av »rustningsbördorna» skulle ej kollidera med våra plikter gentemot N. F.

Mot detta resonemang restes invändningar såväl inom som utom riksdagen. Trygger hävdade, att huvudfaktorn vid bedömandet av vårt försvarsbehov dock förbleve Rysslands militära styrka, hur än militärfrågan utvecklade sig inom N. F. Det gjordes även gällande, att en anslutning till N. F. egentligen komme att medföra ökade rustningar. Detta berodde dels på uppfattningen, att krigsriskerna avsevärt växte genom inträde i N. F., dels på direkta tolkningar av förbundsakten.

Slutligen betonades från åtskilliga håll, att det endast vore under den snart utlupna tvåmånadersfristen, som Sverige ägde rätt att inträda i N. F. utan andra villkor än förbundspaktens. Senare bleve det en annan sak. Då kunde vi i gynnsammaste fall åberopa paktens § 1, som medgav inträde för den s. k. tredje klassens stater under förutsättning av $\frac{2}{3}$ majoritet i förbunds församlingen samt garantier för den ansökandes avsikt att iakttaga sina internationella förpliktelser och godtaga förbundets bestämmelser rörande sina rustningar. Häremot invände oppositionen, att Sverige genom hundra års neutralitetspolitik lämnat garantier för sin redobogenhet att uppfylla sina förpliktelser.

*

Även förslaget motståndare framförde en lång rad skäl för sin ståndpunkt, dels anmärkningar mot bristerna i förbundets inriktning och organisation, dels argument hämtade från Sveriges speciella ställning.

Inom den första kategorien märkas anmärkningar beträffande förbundets tillkomst och konstituering. De voro både tacksamma och ofta förekommande. Man påpekade, hurusom N. F. tillkommit genom fredskongressens arbeten, vari endast »de allierade och associerade makterna» ägt att deltaga, hur de neutralas försök att få biträda blivit skarpt avvisade och hur förbundsakten infogats i den på neutralt håll ogillade Versaillesfreden. Allt detta stode i bjärt kontrast till de höga principer, som förbundet uppgav sig skola tjäna. Intrycket stärktes av bestämmelserna om inträde i förbundet. Världens stater indelades i tre klasser. Först komme alla segrarmakterna, delvis stater av omtvistlig betydelse, kulturnivå och internationell hyfsning. Dessa

hade samtliga, åtminstone formellt, fått deltaga i paktens utformning; de ägde rätt att uppskjuta sin ratifikation, hur länge de önskade; och att döma av Förenta Staternas hållning kunde de även göra förbehåll vid inträdet. Så komme de ex-neutrala, bland dem Sverige, vilka i huvudsak varit utan inflytande på paktens utformning och nu fått blott två månader för att besluta, om de ville inträde eller ej, varvid inträdesbeslutet måste vara förbehållslöst. Man skulle alltså fatta sitt beslut utan att vara fullt på det klara med vilka stater som egentligen realiter komme att tillhöra förbundet och vilka förbehåll, som kunde vara förknippade med dessas inträde. Alltså, anmärkte Trygger, hade vår opartiska neutralitet under kriget, långt ifrån att räknas som en förtjänst inför N. F., snarast lagts oss till last — ett dåligt omen för förbundets uppsåt att förverkliga sina höga syften. Slutligen komme den »tredje klassen», som ej alls inbjöds att deltaga och endast ägde utsikt att komma med på sämre villkor men bland sig räknade ett par av världens högst kultiverade folk. Var finnes egentligen den universalitet, som borde vara grundpelaren för folkförbundet? Wohlin karakteriserade hela institutionen som »en världskommun, där det röstas efter fyrk» — en bild som år 1920 bör ha gjort ett visst intryck på vänsterhåll.

Reservanterna menade vidare, att vissa saker tydde på att ett inträde i N. F. skulle innebära, att även de neutrala iklädde sig *garanti för Versaillesfreden*. Först och främst framhölls aktens egenskap av integrerande del av Versaillesfördraget. Vidare anfördes N. F:s uppgifter som övervakare och verkställare av vissa bestämmelser i freds-traktaten. Trygger hävdade vidare, att paktens § 10 innebure en garanti för Versaillesfredens territoriella resultat *utöver* § 16.

Regeringspartierna kunde ej bestrida berättigandet av klagomålen över förfarandet vid förbundets tillkomst, vilket tvärtom klandrats i propositionen och utskottsbetänkandet. Försvaret fick inskränka sig till att framhålla de praktisk-politiska och psykologiska skäl, som gjorde förfarandet förklarligt. Däremot bestredo flera av majoritets-sidans förnämsta talesmän, att någon garanti för Versaillesfreden föreläge. De framhöll, att paktens inryckande i fredsfördraget berodde på en särskild önskan av Wilson, att N. F:s engagerande för verkställande av fredsfördraget endast gällde vissa smärre, noga definierade detaljer, och att Tryggers tolkning av § 10 saknade hemul i paktens. Denna hade tvärtom förutsett, att gränsregleringar och traktatrevisioner kunde bli nödvändiga för fredens bevarande.

I oupplösligt samband med anmärkningarna mot förfarandet vid förbundets bildning stå de mot dess ensidiga sammansättning. Angreppen riktades mot två ting, dels Tysklands och dess bundsförvanners samt Rysslands utestängande, dels den än större svaghet, som låge i att den mäktigaste av segrarna, Amerikas Förenta Stater, tvekade att inträda, gjorde viktiga förbehåll och snarast syntes benägen att stanna utanför. Tysklands uteslutande gav anledning till kraftiga angrepp mot »segrarnas förbund», som blott vore en fortsättning in i freden av ententen, där man nu sökte locka med de neutrala såsom gisslan och moralisk garanti. Ett folkförbund, som skulle ha existens-

berättigande, måste stå öppet för alla, och saken vore så mycket allvarligare, när det gällde en av världens främsta kulturstater. Det föreläge stor risk, för att Tyskland dreves i armarna på Ryssland och Europa delades i två jämnstarka fientliga block, en situation, som skulle erinra om tiden närmast före världskriget och utgöra en särdeles klen garanti för freden. Om Tysklands uteslutande gav högertalarna ett tacksamt tema, hade Rysslands samma betydelse för vänstersocialisterna. För dem framstod N. F. egentligen som en stor kapitalist-sammansvärjning mot Sovjet, ett förbund, vars egentliga uppgift vore kampen mot bolsjevismen, där Sverige tack vare sitt läge skulle tvingas spela en framskjuten roll.

Den anmärkning av detta slag, som spelade största rollen, var den, som gällde U. S. A. Där hade som bekant den republikanska senatsmajoriteten berett ratifikationen av fredstraktaten allvarliga svårigheter, och senatsutskottet hade i mitten av november uppställt förbehåll, vilkas accepterande skulle utgöra förutsättningen för U. S. A:s inträde och vilka i hög grad minskade värdet av detta inträde, enär de åsyftade att fritaga Förenta Staterna från flera av de viktigaste förpliktelserna. Emellertid blev denna resolution ej antagen i senaten; frågan upptogs till ny behandling, och i mars 1920 höll senatsutskottet på att uppställa nya förbehåll. Utgången var ännu oviss, men på allt flera håll började man ana, att slutresultatet skulle bli, att U. S. A. *icke* komme att inträda i N. F.

Oppositionen i riksdagen framhöll ivrigt alla avigsidor härav. De anspråk på universalitet, som förbundet ännu ägde, förfölle, om dess mäktigaste medlem avfölle. Dess karaktär av segrarnas allians till fredens exekverande stärktes däremot ytterligare, om ledningen helt råkade i händerna på de nära förbundna stormakterna England, Frankrike och Italien, vilka då komme att sakna varje motvikt. De neutralas ställning inom N. F. bleve än brydsammare, eftersom U. S. A. skulle varit deras naturliga beskyddare. Förenta Staternas hållning vore av särskilt intresse, då de vore hemort för en betydande del av den svenska folkstammen.

Majoritetens ställning gentemot anmärkningarna mot Tysklands behandling var föga angenäm, då deras berättigande låg i öppen dag. Såväl propositionen som utskottsbetänkandet beklagade starkt detta brott mot den verkliga folkförbundsandan. Man fick inskränka sig till att framdraga de psykologiska faktorer, som gjort Tysklands omedelbara inträde omöjligt, att förklara, att det ej funnes något bättre sätt att avhjälpa denna brist, än att Sverige ginge in i N. F. för att inom detsamma arbeta för en verklig universalitet. Man hoppades att Tysklands inträde ej skulle dröja länge, då försonligheten vore i snabb tillväxt.

Beträffande Amerika hade man egentligen två utvägar att välja på. Dels förklarade man sannolikast, att U. S. A. i alla fall komme med, dels åter förklarade man, att om Amerika stannade utanför och andan inom N. F. bleve alltför dålig, hade man ändå kvar rätten att utträda. Gentemot satsen, att N. F. utan Amerika vore dömt att regeras av en liten klick stormakter framhöll Edén och Möller, att det ej vore san-

nolikt, att sammanhållningen inom den segrande ententen skulle bli varaktigare än inom liknande maktgrupper tidigare i historien.

Ytterligare en lämplig angreppspunkt funno reservanternas i förbundsaktens bestämmelser om *rådets* sammansättning och befogenheter. Man påpekade, att pakten från början givit stormakterna absolut majoritet, vilket i och för sig vore betänkligt, då de små staternas betydelselöshet därigenom fastsloges även formellt. Än starkare angrepp riktades mot paktens sätt att lösa frågan om de mindre staternas representation. Som bekant hade denna ordnats så, att tre av de fyra platserna givits åt småstater, som deltagit i kriget. Den nionde tillföll en neutral makt, men denna blev Spanien, som då krigets utgång blev klar företagit en hastig omsvängning åt segrarnas håll. Helt utanför kommo alltså att stå de »rent neutrala» staterna: Sverige, Norge, Danmark, Nederländerna och Schweiz, ett arrangemang, som ur svensk, kanske också ur europeisk synpunkt måste anses olyckligt, enär det ställde några av Europas högst civiliserade och mest fredsälskande stater utanför verkligt inflytande på N. F:s ledning.

Men Trygger ansåg sig ha funnit ett förhållande, som gjorde detta än betänkligare. Han förklarade, att pakten för de fyra icke-permanenta rådsmedlemmarnas ersättande med andra icke förutsett någon annan beslutsordning än den vanliga, d. v. s. att enhällighet skulle krävas för beslutet enligt § 5. De fyra makter, det här gällde, skulle alltså själva kunna förlänga sina rådsmandat *in infinitum*, om de så önskade, och de övriga mindre staterna, främst Sverige och dess fridsamma nordiska kolleger, skulle för all framtid vara utestängda från rådet. Under dessa omständigheter måste de mycket vidsträckta befogenheter, varmed akten utrustat detta, bli än bekymmersammare, och reservanternas företogo en ingående analys av dessa. Så framhölls bl. a., att rådets samtycke erfordrades för utökande av rådsplatsernas antal, att rådet självt avgjorde, när en makts intressen så speciellt berördes, att den ägde rätt att taga säte i rådet; rådet hade likaså att vidtaga åtgärder för att skydda medlemmarnas integritet och för att hindra krigsutbrott, och rådet ägde att fastslå, vilka frågor som fölle under en stats eget avgörande, att avgöra tvister, varigenom den, som angrepe den hos rådet vinnande, bleve fördragsbrytare enligt § 16, att anordna militära sanktioner och att utesluta medlemmar. Slutligen krävdes samtliga rådsmedlemmars ratifikation för att en ändring av pakten skulle träda i kraft. Att inträda i en sammanslutning, där så vidsträckt myndighet lagts i händerna på en korporation, vars nuvarande och blivande sammansättning vore den av Trygger tecknade, det vore enligt reservanternas att »i sina grundvalar rubba det nationella oberoende, som Sveriges folk under seklers arbete uppbyggt och med de största offer hittills bevarat».

Beträffande stormakternas dominerande ställning i rådet framhöll regeringen och dess anhängare, att den i och för sig vore ägnad att väcka betänkligheter men å andra sidan vore förklarlig, då stormakterna ju finge bära den tyngsta bördan, när det gällde militära åtgärder. Vidare vore rådets organisation i alla fall ett framsteg, då de mindre staterna nu ändå skulle få *deltaga* i besluten, medan de förut

varit helt utestängda och stormaktskouserten ordnat sakerna på egen hand. Slutligen framhölls, att det ej vore skäl att antaga, att det bleve många frågor, där stormakterna uppträdde som en sluten grupp.

Av större intresse än argumenten beträffande rådets sammansättning äro majoritetens gensagor mot reservanternas klagomål över rådets alltför stora makt, ty här synes man ha träffat en svag punkt i deras argumentation. Utrikesminister Hellner och flera andra talare framhöll, att en korporation av förbundsförsamlingens storlek vore alltför talrik och tungrodd för att kunna leda förbundet. Det måste finnas ett mindre, smidigare organ med vidsträckt myndighet, om mekanismen över huvud taget skulle kunna fungera och ej ohjälpligt låsa sig. Reservanternas anmärkning toge ej hänsyn till förbundets verkliga behov. Reservanterna krävde ju på en gång en effektiv, snabb organisation och absolut oberoende för medlemmarna.

I visst samband med rådets befogenhet ställde reservanterna en annan svaghet i pakten, nämligen dess stora oklarhet. Till följd av denna bleve det av alldeles särskild betydelse, i vems händer tolkningen komme att vila. Förbundets *de facto* högsta myndighet vore rådet, och rådsproblemet bleve alltså av ökad vikt på grund av paktens oklarhet. De artiklar i pakten, som framför allt stämplades som oklara, voro två av de väsentligaste: 10 och 16. Beträffande § 16 var det tvivelaktigt, vilken förpliktelse som åläge förbundsmedlemmarna vid militära sanktioner. I fråga om § 10 gällde kontroversen, om den innefattade en allmän garanti för den territoriella fördelning, som skapats genom frederna, eller ej. Oklarheten blev än större, då det ej alls var klart, vilken bindande kraft som tillkomme rådets »övervägande, på vad sätt nu ifrågavarande förpliktelse skall genomföras». Regeringen hade i sin kommentar föredragit att i båda fallen acceptera den tolkning, som innebar den minsta förpliktelsen för Sverige, men Trygger påpekade, att detta medförde, att Sveriges rätt till hjälp vid angrepp bleve i motsvarande grad reducerad, medan samtidigt risken för ett angrepp ökades på grund av vår obestriddliga skyldighet att tillåta genomtåg för förbundets krigsmakt. Fördelen av regeringens tolkning vore alltså mycket tvivelaktig.

En annan tolkningstvist sammanhängde med de militära sanktionerna. Den gällde stadgandet, att varje stat ägde säte och stämma i rådet, när där skulle avgöras en fråga, som *speciellt* berörde dess intressen. Regeringen och dess anhängare hävdade, att detta innebure, att varje stat i sista hand kunde inlägga veto mot deltagande i militära sanktioner. Trygger och Lindman åter gjorde gällande, att själva avgörandet, om förpliktelse till militär hjälp föreläge, vore en fråga, som anginge *hela* förbundet, och ej kunde anses »intéresser un membre particulièrement». Att taga säte och stämma kunde därför ej ske, förrän det gällde detaljerna för *utförandet av den redan fastslagna* förpliktelsen. Bestämmelsen ansågs i övrigt oklar på en ytterst viktig punkt. Det gällde nämligen, vem som skulle avgöra, *när* en stat skulle anses berättigad att inträda i rådet. Högern förklarade, att detta helt komme att avgöras av rådet självt, vilket gäve de mindre staterna en särdeles klen garanti. Från den andra sidan åter hävdades, att staten

i fråga hade rätt att taga säte i rådet; man angrep skarpt reservanternas för att genom sina tvivel på ett oförsvarligt sätt undergräva Sveriges ställning. Men samtidigt måste man medge, att det ändå vore rådet, som ägde att *besluta* angående inbjudningen.

Att förbundsakten var oklar på flera, delvis ytterst viktiga punkter, kunde ej förnekas. Man grep då till en annan utväg, som anvisats i den officiella engelska kommentaren, nämligen att framställa denna bristande precision såsom ett uttryck för verkligt statsmannaskap. Det gällde att taga hänsyn till de skarpa åsiktsdifferenserna och lämna framtidens statsmän så fria händer som möjligt, ej att binda dem genom ett alltför snävt reglerande, som lätt kunde bli av verklighetsfrämmande natur.

I samband med paktens oklara avfattning uppstod en rätt intressant kontrovers om grunden för all tolkning av paktens. Högern, främst Trygger såsom jurist, ansåg, att man därvid borde förfara som vid tolkning av ett privat kontrakt. Man borde i detalj granska bestämmelserna och söka konstruera fram den ur svensk synpunkt ogynnsammaste tolkning, som kunde inpressas, för att ha fullt klart för sig det värsta man kunde råka ut för, detta allra helst som tolkningen icke skulle ligga i opartiska händer utan i N. F:s råds. Det gällde ej att konstatera, att en fördelaktig tolkning vore möjlig utan att en skadlig vore utesluten. Regeringen hade handlat oriktigt, när den valt de gynnsammaste tolkningarna. Skulle man hävda sådana, borde man från början få deras riktighet fastslagen av N. F. självt.

Regeringen såg saken ur helt annan synpunkt. För den framstod Tryggers uppfattning såsom alltför privaträttsligt färgad, enär paktens framför allt vore ett *politiskt* aktstycke. Det gällde att på förhand klargöra för motparten, hur långt man själv ansåge sig bunden. Detta hade regeringen gjort i sin kommentar. Sökte någon sedan pressa Sverige längre, ja, då återstode det i sista hand att falla tillbaka på sin suveränitet. Att andra neutrala gjort samma tolkningar, stärkte ytterligare vår ställning. När Trygger och hans anhängare sökte leta fram de ogynnsammaste tolkningarna, gäve de motparten på hand och undergrävde Sveriges position.

I den del av reservanternas argumentering, där man uteslutande såg problemet ur Sveriges egen synpunkt, framhöll man naturligt nog främst risken för att vårt oberoende skulle upphöra efter anslutningen till N. F. Det var främst av bondepartierna, som denna synpunkt framfördes. Nödvändigheten av att Sverige bevarade sin självständighet och stode obundet åt såväl väster som öster, bildade grundtanken i Wohlins värtaliga anförande, och i Reuterskiölds tal fick den svenska självkänslan nära nog yverborna uttryck. Även i de verkliga lantmännens inlägg utgjorde denna tanke grundtemat. »Vad fienden 1809 icke med våld och krig kunde tvinga oss till, nämligen uppgivandet av vår självständighet, det kulturarvet skola vi kanske i dag utan tillräckligt tvingande omständigheter frivilligt lämna ifrån oss», utropade Svensson i Eskhult, och Olsson i Kullenbergstorp frammanade skuggan av de medeltida unionerna. Naturligtvis gjordes liknande synpunkter gällande även inom högern, kanske främst av Clason i

hans av starkt patos burna anföranden, men sannolikt hade man där av taktiska hänsyn alltför kraftigt betonat sin sympati för folkförbundstanken för att lika energiskt som bondepartierna kunna framställa det fulla oberoendet som vårt lands dyrbaraste arvedel. En öppen fråga är, om högern ej skulle ha fått en klarare och mer samlande paroll genom att hävda Sveriges absoluta oberoende än genom att detaljgranska pakten. I en fråga av denna natur torde det knappast ha varit en gynnsam position att med dylika medel söka bekämpa motståndare, besjälade av ett starkt ideellt patos.

I nära samband härmed stod argumentationen om vår rätt att fortsätta vår neutralitetspolitik, ett av oppositionens älsklingsargument, som återkom hos nära nog samtliga dess talesmän. I högerreservationen räknades neutraliteten upp vid sidan av självbestämmningsrätten och det statliga oberoendet bland »allt vad vi ha kärt och dyrbart».

För vänstermajoriteten hörde naturligtvis neutralitetsargumentet till dem av motpartens skäl, som voro svårast att bemöta. Oppositionen mot Hammarskjöld hade till stor del levt på att slå sig till neutralitetens riddare i anda och sanning gentemot en förment tyskvänlig och aktivistbesmittad höger. Det var därför rätt obekvämt att nu nödgas förfäktas en politik, som måste leda till inskränkningar i rätten till neutralitet. Man tillgrip då den förut berörda utvägen att med påminnelser om aktivismen söka dra högerns *bona fides* i tvivelsmål. Men denna kringgående taktik arbetade alltför mycket med ting, som förlorat sin aktualitet, och retade motparten till motsvarande manövrer, såsom framdragandet av hrr Brantings och Adelswärds förflutna. Värdefullare voro därför två sakliga argument. Det ena var att påpeka, att det endast vore i ett visst, skarpt begränsat fall, som rätten till neutralitet upphörde. Det andra har redan tidigare berörts: det totalt förändrade världspolitiska läget, vilket ej längre tilläte neutralitet i gammal bemärkelse utan tvingade en mindre stat, som försökte vara neutral, att löpa de krigsrisker, som ett medlemskap i förbundet medförde, *utan* att draga nytta av de garantier N. F. skänkte. Anslutningsvännernas huvudargument var likväl, att ett folkförbund, om det över huvud taget skulle ha möjlighet att fylla sin uppgift, måste kunna garantera sina medlemmar mot fredsbrott. Detta vore grundförutsättningen för det hela. Men den bortfölle i samma stund, som en medlem finge ovillkorlig rätt att förbli neutral. Genom att *öka riskerna för en angripare* kunde förbundet bidra till att *minska riskerna för krig* och således också de fall, där neutralitetens uppgivande kunde bli aktuellt. Oppositionens angrepp på denna punkt vore alltså oförenligt med dess principiella acceptering av folkförbundstanken.

Den här refererade kritiken mot N. F. innefattar oppositionens egentliga huvudargument. Men den framförde även en del andra synpunkter, delvis av moralisk-agitatorisk karaktär. Mest omtyckt av dessa var kanske slagordet, att vår anslutning till N. F. skulle innebära ett godkännande av *hungerblockaden* som internationellt aktionsmedel. (»Skändlig och upprörande handling»; »skamfläck för civilisationen»; »nesligt brott»; »skamlöshet» [K. J. Ekman].) Därmed åsyf-

tades de ekonomiska sanktionerna enligt artikel 16. Argumentet var av en viss agitatorisk verkan vid denna tid, då man ännu hade i minne u-båtskriget och den fortsatta blockaden mot Tyskland efter stilleståndet, vilken utlöst allmän indignation. Och hänvisningar till en blockads verkningar för nonkombattanter förfela sällan sin verkan. Försvaret på denna punkt bestod i att framhålla, att förbundet måste ha maktmedel till sitt förfogande för att kunna fylla sin uppgift. Då oppositionen själv avvisade en förpliktelse till militärt ingripande, återstode blott den ekonomiska avspärrningen.

Även ett konstitutionellt problem kom under debatt, nämligen anslutningens förenlighet med grundlagarna. Propositionen förklarade, att något bestämt hinder i grundlag för anslutningen *icke* föreläge, sedan det blivit klart, att *förpliktelse* till deltagande i militära sanktioner ej funnes. Däremot borde i händelse av anslutning R. F. § 74 snarast möjligt ändras för att möjliggöra rekvisitionslagstiftningens tillämpande även vid en militär förbundsaktion. Utskottsbetänkandet synes utgå från att några grundlagssvårigheter ej föreläge, men oppositionen drev en motsatt uppfattning. Redan i remissdebatten uttalade Reuterskiöld, att någon autentisk tolkning av paktens art. 16 i antydd riktning *icke* funnes, varför inträde ej kunde ifrågakomma, förrän såväl R. F. § 74 som R. F. § 13 blivit i vederbörlig ordning ändrade, en uppfattning, som stöddes av en så framskjuten medlem av K. U. som Clason. Tydligen ha de flesta dock antingen delat utskottets uppfattning eller ej ansett det löna sig att ta upp saken.

Till slut bör ett spörsmål av ett visst intresse beröras. Majoriteten hävdade åter och åter, att det ur rikssynpunkt vore en olycka, att betydande grupper inom riksdagen trätt i skarp opposition mot anslutningen. Detta vore i hög grad ägnat att försvaga Sveriges blivande ställning inom förbundet. (Inträdet vore ju i alla fall säkerställt.) Dylika stora utrikespolitiska avgöranden borde uppbäras av en enig opinion. Högern hade därför ådragit sig en dryg skuld genom att utgöra kärnan i oppositionen. Tankegången var alltså, att det gällde att visa utlandet en enhällig folkmening kring vår anslutning för att från början skaffa oss största möjliga prestige inom folkförbundet. Som precedensfall skulle kunna nämnas unionskriserna 1895 och 1905, Ålandskrisen 1908 och olika episoder under världskriget. Men det är att märka, att i dessa fall hade det gällt akuta kriser, påkomna utifrån, där livsviktiga svenska intressen stått på spel och där det gällt snabb handling med största möjliga effektivitet. Däremot gällde det 1920 anslutning på lång sikt till ett fördrag, som skulle medföra en omläggning av hela vår utrikespolitik, medan det knappast fanns något akut krismoment, som nödvändiggjorde vägande av varje ord. Clason påpekade, att i *traktatfrågor* hade diskussionen alltid pläгат vara fri inom riksdagen. De anförda fallen kunna därför ej sägas vara ekvivalenta med 1920 års, och något absolut krav på enighet kan knappast sägas ha existerat. Det hela blir därför snarast en taktisk fråga. Då förtjänar en av Lindman framförd synpunkt att ihågkommas. Han betonade nämligen, att det borde vara ägnat att *stärka* Sveriges ställning inom N. F., att det vore känt, att regeringens

krav endast utgjorde ett minimiprogram, medan en stark riktning inom svensk politik ansåge, att dessa kravs realiserande vore en oundgänglig förutsättning för Sveriges medlemskap i förbundet. Lindman stödde sig alltså på den gamla erfarenheten, att det ofta vid förhandlingar kan vara en styrka för en moderat regering att kunna peka på en stark nationalistisk opinion.

Vad som däremot på vissa punkter kan ifrågasättas, är lämpligheten av formen för högerens opposition. Statsministern betecknade huvudreservationen som en »svartmålning» och stämplade vissa uttryck som »beklagliga», »landsskadliga» och »icke tillbörliga». Branting karakteriserade en del formuleringar som »halvsanningar, om de ens kunna förtjäna så pass gynnsamt bedömande». Särskilt angrep man högeren för de skarpa uttryck, som den använt om de segrande makterna. Enligt Branting hade den »gjort vårt land en björntjänst» genom att angripa »de makter, vilka f. n. äro de främsta och mest bestämmande i världen». Skarpast var Alexanderson, som beskyllde huvudreservationerna för »ganska perfida insinuationer och ganska öppna grovheter mot de inbjudande makterna». Enligt honom hade de även förolämpat de neutrala stater, som givit eller stodo i begrepp att ge sin anslutning till förbundet. Han förklarade, att han ej förstod, »i vilket ytterligare hänseende man skulle kunnat ha möjlighet att förfara till Sveriges skada i detta grannliga ärende». Utan att göra sig skyldig till dessa överdrifter måste man konstatera, att reservationen på flera punkter blivit rätt utmanande formulerad. Uttryck som att art. 16 gjort hungerblockaden till »ett rättsinstitut i den nya folkrätten, något som står i skarp strid mot vårt folks rättsmedvetande» eller att »vår självbestämmanderätt, vår neutralitet, vårt statliga oberoende, med ett ord allt vad vi ha kärt och dyrbart, vårt fädernesland, bleve underkastat främmande makters gottfinnande» stå knappast i rimlig proportion till de sakförhållanden, som de åsyfta att karakterisera. Reservationens avslutningsstycken äro ej heller särdeles taktfulla mot de inbjudande makterna. Ofta tillspetsades dylika omdömen ytterligare i debatten, där även regeringen flera gånger blev föremål för rätt opassande angrepp.

Vad som vidare kan invändas mot oppositionens sätt att behandla frågan, gäller dess förut berörda tendens till »juristeri», till konstruktion av långsökta situationer med en för Sverige ogynnsam innebörd, till ovillighet att objektivt betrakta världsläget sådant det var efter 1918, allt drag, som stundom åt Tryggers och flera av hans anhängares anföranden förläna en viss prägel av advokatyr. Härtill kom hos åtskilliga oppositionstalare en egendomlig blandning av skepsis mot allt, som hörde till det existerande N. F., och nästan utopiska krav på det folkförbundet i anda och sanning, vars anhängare de förklarade sig vara. Slutligen överskattade oppositionen — liksom på motsatt sätt och i än högre grad majoriteten — folkförbundets betydelse. Man såg på många håll däri en ny, olycksdiger mekanism, som hotade vår självständighet med undergång, i stället för vad N. F. verkligen var: en ny form av det storpolitiska maktspelet.